

Stiftelsen Josefinaskolan, Sigtuna

Systematiskt likabehandlingsarbete och plan mot diskriminering och kränkande behandling läsåret 22-23

Har du synpunkter på skolans arbete med likabehandling och diskriminering kontakta
din klasslärare/mentor eller rektor@josefinaskolan.se.

Vill du göra en anmälan om kränkning gå in på länken via Drafit som du hittar på Länkar/Infomator

Innehåll

Inledning

Lagar som styr likabehandlingsarbetet	3
Arbetets gång	4
Aktiva åtgärder och främjande och förebyggande arbete	5
Verksamhetsformer som omfattas av planen	6
Planens giltighetstid	6
Ansvarig för planen	7

Utvärdering av föregående plan	7
---------------------------------------	----------

Elevers och vårdnadshavares deltagande i planarbetet	7
---	----------

Främjande arbete	9
-------------------------	----------

Förebyggande arbete	11
Mål och insatser	14

Riktlinjer och rutiner för att upptäcka och förhindra diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier eller kränkande behandling	16
---	-----------

Åtgärdande arbete	17
Handlingsplan vid förekomst av kränkande behandling och/eller trakasserier	17
Åtgärder för att förhindra att kränkningar och trakasserier upprepas	18

Förankring	19
-------------------	-----------

Uppföljning och utvärdering	19
------------------------------------	-----------

Bilaga 1 Begrepp	21
-------------------------	-----------

Bilaga 2 Diskrimineringsgrunder	24
--	-----------

Bilaga 3 Skollagen (2010:800)	27
--------------------------------------	-----------

Bilaga 4 Diskrimineringslagen (2008:567)	31
---	-----------

Bilaga 5 Anmälan till socialtjänst	38
---	-----------

Bilaga 6 Anmälan till arbetsmiljöverket	39
--	-----------

Bilaga 7 Anmälan till polisen	40
--------------------------------------	-----------

Bilaga 8 Disciplinära åtgärder	
---------------------------------------	--

Lagar som styr likabehandlingsarbetet

- Diskrimineringslag 2008:567 (3 kap. 20 §)
- Skollag 2010:800 (6 kap.)

Två lagar - en plan. Krav finns på att dokumentera ett systematiskt likabehandlingsarbete (enligt 3 kap. diskrimineringslagen) samt att upprätta en årlig plan mot kränkande behandling (enligt 6 kap. skollagen). För att få en tydlighet och systematik i arbetet omfattar den här planen såväl dokumentationskravet i diskrimineringslagen som plankravet i skollagen. Det innebär att den här likabehandlingsplanen täcker både arbetet med att motverka diskriminering och främja likabehandling och arbetet mot kränkande behandling.

Diskrimineringslagen syftar till att motverka diskriminering och främja barns och elevers lika rättigheter oavsett:

- etnisk tillhörighet
- funktionsnedsättning
- kön
- könsöverskridande identitet eller könsuttryck
- religion eller annan trosuppfattning
- sexuell läggning
- ålder

Eleverna har genom diskrimineringslagen ett rättsskydd mot diskriminering och trakasserier som är likvärdigt det som finns för skolans anställda. Skolan ska arbeta målmedvetet för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för elever.

Elever har dessutom ett extra skydd av **skollagen** enligt vilken varje skola är ålagd att bedriva ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling. Kränkande behandling definieras i skollagen som "ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet". Lagen gäller enbart barn och elever. Medarbetare i skolan får därför inget skydd av reglerna om kränkande behandling i skollagen.

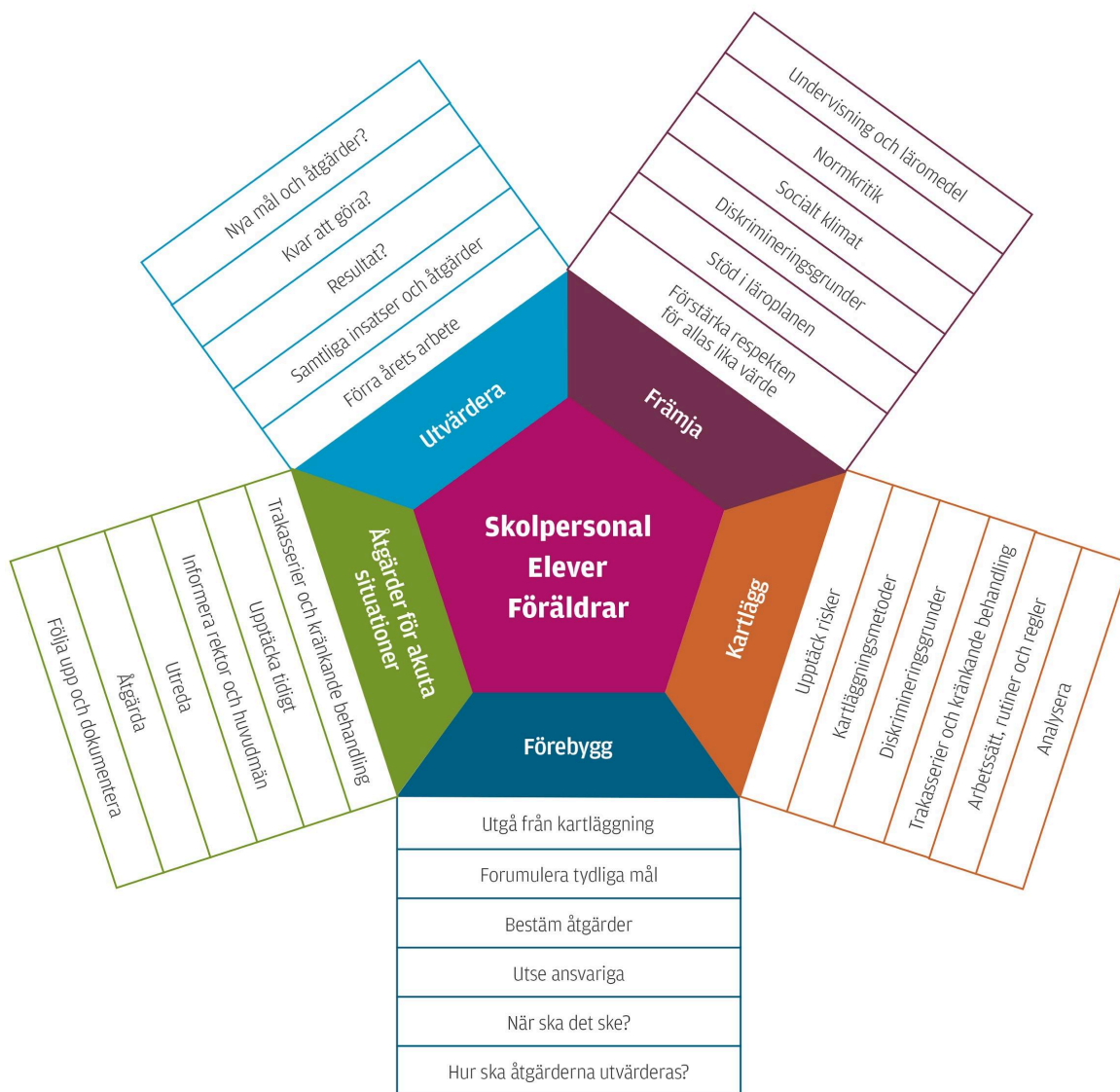
Kapitlet avser både kränkningar mellan elever och kränkande behandling eller repressalier från personalens sida gentemot elever. Kränkningar mellan vuxna eller från elevernas sida gentemot personalen omfattas alltså inte.

Ansvaret att anmäla kränkande behandling är riktat mot huvudman, rektor och personal.

Arbetets gång

Det systematiska arbetet med likabehandling på Josefinaskolan följer en tydlig struktur för att säkerställa kvalitén och för att se till att arbetet blir vardagsnära och relevant för just vår skola. Arbetet delas upp i olika led och har fokus både här och nu och på större mål i framtiden för att utveckla verksamheten.

Hjulet för likabehandlingsarbetet

1

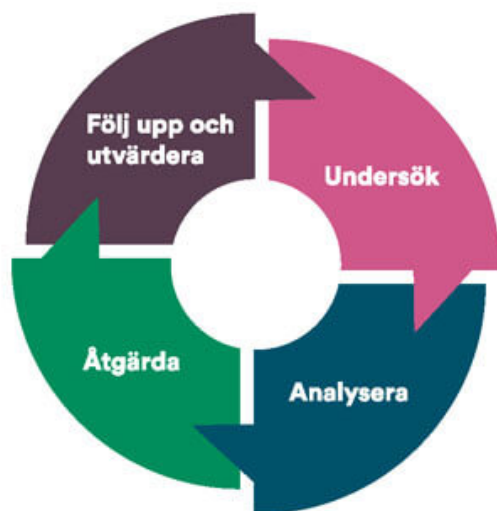
Aktiva åtgärder och främjande och förebyggande arbete

Skollagen och Diskrimineringslagen kräver båda **aktiva åtgärder** inom såväl det främjande som det förebyggande arbetet. Arbetet ska vara något som pågår hela tiden och som tydligt följer ett övergripande ramverk; undersök, analysera, åtgärda, följ upp. Det innebär ett systematiskt och målinriktat arbete för att motverka kränkningar, diskriminering och på annat sätt verka för lika

¹ Diskrimineringsombudsmannen, DO, 2012

rättigheter och möjligheter.

Det aktiva arbetet ska göras i fyra steg:

2

Främjande arbete handlar om att stärka de positiva förutsättningarna för likabehandling i verksamheten och behöver inte utgå från identifierade problem i. Det syftar till att förankra respekten för alla människors lika värde samt att utveckla en skolmiljö där alla barn och elever känner sig trygga och utvecklas. Arbetet omfattar all kränkande behandling och alla diskrimineringsgrunder. Det är en naturlig del av det vardagliga arbetet och riktas till alla elever.

Förebyggande arbete omfattar endast områden som i en kartläggning av verksamheten identifierats som riskfaktorer. Det handlar om att minimera risken för kränkningar och utgår från identifierade riskfaktorer. Det förebyggande arbetet syftar till att avvärja risker för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.

Verksamhetsformer som omfattas av planen

Fritidshem, Grundskola F-9

Planens giltighetstid

Planen gäller från 2022-08 till 2022-08

² Diskrimineringsombudsmannen, DO, 2019

Ansvarig för planen

Huvudmannen, styrelsen för Stiftelsen Josefinaskolan, ansvarar för att en plan upprättas årligen.³ Rektor ansvarar för det systematiska likabehandlingsarbetet på skolan.

Utvärdering av föregående plan

Läsåren 2020/21 och 2021/22 präglades av corona och pandemin-situationen i samhället. Det fick stora konsekvenser för det pågående systematiska arbetet på skolan med värdegrundsarbetet. Många av skolans främjande och förebyggande insatser handlar om klassöverskridande aktiviteter som månadsfester, idrottsdagar och lekar, fadderverksamhet, elevråd och fokusgrupper. Sådana aktiviteter uteblev helt eller genomfördes bristfälligt under året pga restriktionerna. Vidare ställdes flera planerade fortbildnings- och kompetensevenemang också in pga restriktioner och besöksförbud. Ändå kunde flera insatser genomföras utifrån de mål som Josefinaskolan formulerade för läsåret 20/21:

För det **främjande arbetet** på skolan ville Josefinaskolan fokusera på kompetensutveckling, elevernas delaktighet och rastaktiviteter.

- Studiedagar för all personal med fokus på likabehandlingsplan och diskrimineringsgrunder har genomförts.
- Mångkulturella almanackor har introducerat till alla klassrum med avsikt att uppmärksamma alla stora religioners högtider, folkliga firanden, internationella dagar mm.
- Inventering av normkreativt litteratur för elever och material för personal har påbörjats i trygghetsgrupp och på biblioteket
- Elevråd har hållits löpande varje fredag i rullande schema för låg-mellan och högstadiet. Närvarande rektor och annan pedagogisk personal.
- Brevlådor och mailadress för förslag till trygghetsgruppen har satts upp för elever och vårdnadshavare
- Rastscheman har organiserats för samtliga stadier. Pga hög personalförbrukning under året /pandemin har det brustit i kontinuiteten för rastpersonal. Tydligare uppdrag för fritidsledare att ansvara för rastaktiviteter åk F-3.

I det **förebyggande arbetet** har förra årets fokus legat på sexuella trakasserier, kränkande språkbruk och omklädningsrummet.

- Extern fortbildning kring temat ALLA RÄTT från förlaget OLIKA (tillsammans med Skolverket) påbörjades med avbröts pga corona-restriktioner.
- Rutiner infördes med elever i alla klasser för nolltolerans mot verbala kränkningar och trakasserier som delvis genomförts.
- Insatser för omklädningsrummet har delvis genomförts. Under "corona-åren" har lokalerna endast använts i begränsad omfattning pga ändrade hygienrutiner då elever inte använde omklädningsrummen. Utvärdering saknas.
- Uppföljande samtal i klasserna 7-9 med fokus på samtycke och ömsesidighet.
- Samtal och filmer i åk F-6 utifrån elevers ålder om ömsesidighet och samtycke

³ Skollagen, 6 kap, 8 § Plan mot kränkande behandling.

- Genomgång av rutiner för anmälan av sexuella trakasserier åk 7-9
- Skolan har infört nytt digitalt system för anmälan och uppföljning av kränkande ärenden och trakasserier för att öka kvaliteten på snabb hantering av ärenden, en systematisk uppföljning och bättre statistik

Elevers och vårdnadshavares deltagande i planarbetet

För ett fungerande och givande likabehandlingsarbete som gör skillnad är elevers iakttagelser och bedömning av sin verksamhet och situation av mycket stor vikt. För att fånga upp det och för att säkerställa att insatser är nära elevernas skolvardag involveras de tidigt i processen med planen. Det elever uttryckt i kartläggningar och fördjupade undersökningar ligger till grund för det förebyggande arbetet.

I utvärdering av tidigare planarbete har vi kunnat se brister i elevdeltagande i uppföljningen under arbetets gång, vilket vi inför detta läsår har som ambition att förbättra. Utvärderingen av planen behöver också ett tydligare elevdeltagande.

Deltagande i **upprättande** av planen:

- Övergripande kartläggning med enkäter.
Elever deltar i Skolinspektionens skolenkät och Sigtuna kommuns trivsel- och brukarenkät.
Vårdnadshavare deltar i Skolinspektionens skolenkät och Sigtuna kommuns brukarenkät.
- Fokusområden utifrån enkätsvar presenteras på klassråd, elevråd och föräldramöten
- Fördjupade undersökningar:
 - Elevvandringar och lotusdiagram om miljön på skolan
 - Planerade samtal i klasser för olika fokusområden
 - Riktade enkäter för olika fokusområden

Deltagande i **uppföljning** av planen:

- Brevlådor finns på skolan för att elever ska kunna lämna synpunkter och åsikter på likabehandlingsarbetet.
- Mailadress finns dit elever och vårdnadshavare kan vända sig med synpunkter och förslag.
- Årshjul för klassråd, elevråd och föräldramöten för uppföljning av planen.

Deltagande i **utvärdering** av planen:

- Varje insats i planen har en på förhand planerad utvärdering där elever kommer att delta.
- Planen kommer i sin helhet att utvärderas i elevrådet på vårterminen 2023 innan ny plan upprättas.
- Vårdnadshavare inbjuds att lämna synpunkter på planen i samband med föräldraråd i slutet av vårterminen

Främjande arbete

Det främjande arbetet bedrivs oavsett om det finns något aktuellt problem eller inte och ska förstärka respekten för allas lika värde och inkludera alla sju diskrimineringsgrunder. På Josefinaskolan arbetar vi för allas rätt att känna sig trygg och för rätten att definiera sig själv, sin kultur och sina drömmar. Det är inte bara en fråga om frånvaro av diskriminering utan också om permanent närvaro av icke-diskriminering. Det ska synas, kännas, höras, gestaltas och märkas att barnen får lära sig likabehandling och att pedagogerna hävdar, värnar och gestaltar inkluderande, anti-rasistiska värden. På Josefinaskolan arbetar vi med trygghetsskapande aktiviteter och strukturer för att skapa tillitsfulla relationer och en god skolmiljö som främjar elevernas utveckling. Det här arbetet pågår fortlöpande och består bland annat av:

Organisation för delaktighet:

- Klassråd *Ansvar: klasslärare/mentor*
- Elevråd/fritidsråd *Ansvar: Rektor/arbetslag*
- Elevskyddsombud *Ansvar: Rektor*
- Föräldraråd *Ansvara: Rektor*
- Föräldrakontakt *Ansvar: Lärare*

Aktiviteter:

- Besök av fältarbetarna från kommunen *Ansvar: Rektor*
- Besök ungdomsmottagning och RFSU *Ansvar: Rektor*
- Fadderverksamhet mellan klasserna *Ansvar: Arbetslag*
- Kvalitetsgranskning av läromedel *Ansvar: Arbetslag*
- Rytmisk del i morgonperioden *Ansvar: Lärare*
- Tydliggöra barnkonventionen *Ansvar: Arbetslag*
- Månadsfester. Ett återkommande tillfälle att samlas hela skolan och få redovisa sitt arbete. Eleverna övar både på att stå på scenen och att vara publik, två lika viktiga delar. Det är ett fint tillfälle att blicka framåt mot vad som skall komma i högre klasser och minns och blicka tillbaka mot sådant man gjort tidigare år. *Ansvar: Arbetslag*
- Högtider som skördefest i september, lyktfest i november, Lucia, påskhögtid, valborg och skolavslutningar. Vi lägger stor vikt vid att följa årstidernas gång och uppmärksamma viktiga övergångar på ett sätt som stärker och bringar samhörighet, förutsägbarhet och trygghet. *Ansvar: Arbetslag*
- Idrotts- och friluftsdagar *Ansvar: Arbetslag/Idrottslärare*
- Mångkulturell almanacka i alla klasser för uppmärksamhet av religiös och traditionell mångfald *Ansvar: Arbetslag*

Förankring av planen

- Genomgång av likabehandlingsplanen och diskrimineringsgrunderna med all personal i augusti vid skolstart. *Ansvar: Rektor*
- Genomgång med all personal av digitala systemet DRAFTIT för anmälan och dokumentation av kränkingsärenden. *Ansvar: Rektor*
- Genomgång av likabehandlingsplanen och ordningsregler med alla klasser i augusti vid skolstart. *Ansvar: klasslärare/mentor*

- Alla klasser får löpande undervisning som stödjer deras kunskapsutveckling kring samtliga sju diskrimineringsgrunder på ett sätt som inkluderas i ordinarie undervisning.
Ansvar: Lärare
- Genomgång av planen med föräldrar på föräldramöten och information via blogg/Infomentor *Ansvar: klasslärare/mentor*
- *Skolgårdsmiljö*
 - Rastscheman *Ansvar: Rektor*
 - Trygga rastområden *Ansvar: Rektor*
 - Rastmaterial *Ansvar: Fritids åk F-3, klasslärare åk 4-9*
 - Aktiviteter *Ansvar: Fritidspersonal, rastansvarig*
 - Planering och säkerhet *Ansvar: Huvudman*

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet omfattar endast de områden som vi i en kartläggning identifierat som riskfaktorer. Det syftar till att avvärja risker för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling. Josefinaskolan genomför årligen kartläggningar av nuläget. Analysen ligger sedan till grund för det förebyggande arbetet under kommande år.

Kartläggningsmetoder

Externa enkätinstrument som skolan deltagit i:

- *Sigtuna kommuns* två enkäter
 - Trivsel/Trygghet/Studiero - enkät under höstterminen för alla åk 1-9
 - Brukarenkät under vårterminen för elever och vårdnadshavare i åk 3, 5 och 8. Enkäten fokuserar på Kunskap och Bedömning, Ansvar och Inflytande och Normer och Värden.
- *Skolhälsovårdens* obligatoriska hälsoundersökningar i åk F, 4 och 7 omfattar frågor om psykosocial arbetsmiljö för elever. Resultaten är sekretessbelagda på individnivå men redovisas på grupp nivå för övriga elevhälsoteamet på skolan.
- *Skolinspektionens tillsyn*. Under läsåret 2021/22 genomfördes en tematisk tillsyn av alla waldorfskolor i landet.. Tillsynen avsåg granskning av områdena Läroplanen, Garanterad Undervisningstid, Tidiga Stödinsatser, Vetenskaplig grund och Beprövad erfarenhet samt Kränkande behandling och Trygghet.

Skolans egna enkäter

- Riktade *skriftliga enkäter* görs för att få fördjupad kunskap kring något som framkommit i annan kartläggning, exvis kränkningar eller bristande studiero och används som ett underlag för vidare gruppsamtal kring hur situationen kan lösas. Under året gjordes riktade uppföljande enkäter utifrån delar av kommunens enkätunderlag och skolinspektionens tillsyn

Samtal och möten är ett viktigt komplement till enkäter för att kartlägga och få kunskap om elevernas psykosociala miljö:

- *Klasskonferenser* genomförs en gång / termin i varje klass då hela Elevhälsoteamet och alla klassens lärare samlas för systematisk uppföljning av studieresultat, stödbehov, närvaro, kränkningar, tillbud och arbetsro.
- *Elevhälsoteamets veckomöte* (EHT-möte) då rektor, speciallärare, specialpedagog, kurator/psykolog och skolsköterska bland annat tar upp ärenden från personal, elever eller vårdnadshavare.
- *Elevrådet* har träffas var 3:e vecka stadiervis
- *Klasstimme/klassråd* i klass F-6 genomförs löpande
- *Mentorstid* i åk 7-9 är schemalagt varje vecka i syfte att följa upp situationer i klassen. Förutom mentorer har vid behov andra lärare/personal eller rektor delta i samtalet.
- *Utvecklingssamtalen* med lärare, elev och förälder två gånger per läsår där tid ges för att även ta upp frågor om psykosocial karaktär; närvaro, kamrater, trygghet, trivsel
- *Planerade samtal* i helklass eller i mindre grupp av elever för att få en fördjupad bild om något som till exempel framkommit i en enkät, från anmälningar eller statistik. Under året har detta skett i alla klasser tillsammans med rektor eller annan EHT-personal i samverkan med lärare kring frågor om skolgårdsmiljö, trygghet och vuxennärvaro utifrån bland annat enkätsvar, anmälningar om kränkningar och skolinspektionens observationer.

Observationer är en annan metod för kartläggning:

- *Klassrumsobservationer* sker regelbundet av representanter från Elevhälsoteamet
- Riktade *lekobservationer* åk F-3 sker regelbundet under raster av pedagoger från skolan och fritids.

Statistik har sammanställts för analys av:

- anmälningar om kränkningar och trakasserier
- klagomålsanmälningar
- elevers frånvarostatistik

Analys av kartläggningen

I stora drag uppvisar Josefinaskolan höga och tillfredsställande resultat vad gäller normer, värden, trygghet, trivsel och studiero. I jämförelse med övriga skolor i Sigtuna kommun har vi ett högt NöjdKundIndex (NKI) som är ett kvalitetsmått i kommunens enkätmodeller.

I det förebyggande arbetet är det ändå alltid vår uppgift att, utifrån det våra elever uttrycker, hitta områden där vi kan förbättra vår verksamhet och arbeta förebyggande mot kränkningar och diskriminering.

Utifrån årets kartläggningar har följande områden identifierats och valts ut i behov av förebyggande arbete: **vuxennärvaro raster, kränkande språkbruk och utsatthet på nätet.**

I kommunens trygghetsenkät under ht-21 och brukarenkäten under vt-22 svarar eleverna bland annat på frågorna:

“jag känner mig trygg på skolan”, “jag blir bra bemött av vuxna”, “jag blir bra bemött av andra elever”, “jag vet vem jag kan vända mig till om någon har varit elak mot mig”, “vuxna reagerar på om de får veta att någon varit elak mot en elev”.

Elever i åk 1-9 uppger höga och positiva omdömen på samtliga frågor med undantag för elever på mellan- och högstadiet som ger lägre omdömen på den sista frågan, “vuxna reagerar på om de får veta...”. Skolan behövde undersöka detta närmare och valde att låta samtliga klasser diskutera detta med sina lärare. Klasserna sammanställde samtalen och tog med sig den samlade informationen till elevrådet för att följa upp tillsammans med rektor och annan personal. I elevernas utvärdering framkom att det framför allt handlade om elever på mellanstadiet som upplevde att lågstadiets rastvakter inte alltid engagerade sig i situationer som berörde mellanstadiets elever. Att det berodde på den nya uppdelningen av skolgården där mellanstadiet inte längre ska vistas på samma område som eleverna på lågstadiet. Att det finns en besvikelse hos mellanstadiets elever över att inte ha tillgång till lågstadiets fotbollsplan och gungor. Rastvakt för mellanstadiet finns på annan plats på skolgården dit eleverna inte alltid vill gå.

Bland elever på mellan- och högstadiet uppger elever också att nya lärare och vikarier inte “bryr sig”. Bland elever på högstadiet uppger eleverna också att lärarna inte alltid vet vad som händer mellan elever och att de inte är tillgänglig när man letar efter dem.

En analys av den fördjupade kartläggningen av elevernas svar visar på:

- att en lång period av höga sjukskrivningar/frånvaro pga corona, har fått konsekvenser för elevernas upplevelse av vuxennärvaro på rasterna. Tillfälliga vikarielösningar och bortfall av rastvakter har varit vanligt förekommande under året.
- att den nya skolgårdsindelningen inte har varit helt förankrad hos eleverna på mellanstadiet och att flera elever söker sig till sina “gamla” områden.
- att det saknas arbetsbeskrivning för rastvakter och rutiner för hur vuxna tar hand om elever som inte ingår i “arbetslaget”. Eleverna upplever att de blir ivägskickade till annan vuxen.
- att lärare/mentorer på högstadiet är svåra att få tag på mellan lektioner
- att eleverna känner sig trygga med vuxna på skolan men att man saknar tillgänglighet av personal som kan lösa akuta situationer på rasterna

Under Skolinspektionens observationer under rastverksamhet upplevde man att vuxna fanns närvarande men att det vid vissa tillfällen uppfattades som att personalen intog en passiv hållning i situationer som uppstod mellan elever. Skolan gjorde utifrån detta en fördjupad intervju med skolans personal om sådana situationer och följde vidare upp med samtal i klasser samt en skriftlig anonym enkät för elever i åk 4-9 med frågorna

“Beskriv en händelse som du tycker att personal inte brytt sig om eller reagerat på”

“Beskriv hur du tycker att personalen skulle ha gjort istället”

“Beskriv en situation där en vuxen har reagerat på ett bra sätt”

62% av eleverna lämnade svar utan kommentarer

38% av eleverna gav detaljerade exempel

En analys av dessa kartläggningar visar:

- att “passiva” personal ger två förklaringar:

- har hoppat in tillfälligt som "vakt"/vikarie, känner inte helt alla barn, eller så är man på väg i något annat ärende och hänvisar därför till någon annan
- personalen har full kontroll över elevernas samspel och vad som händer men att man inte öppet ingriper där och då direkt utan följer upp situationen i avskildhet, med elever och vårdnadshavare som man i många fall har en pågående kontakt med
- att eleverna också ger två olika perspektivet
 - en del elever uppger att man tycker att lärarna skulle varit strängare och ge mer "straff" åt elever som betar sig illa, att man ska ingripa direkt och "skälla ut" den som gör fel
 - andra elever betonar att lärarna ska vara "snälla" mot alla, att man ska ta tid att prata, att gå åt sidan så inte andra hör, att man ska lyssna på alla och vara neutral och inte "döma" någon inför andra
 - de flesta exempel som eleverna har uppgett handlar om situationer man upplever att andra elever utsätts för. Flera av dessa situationer visar sig vara avslutade eller pågående kränkingsärenden som andra elever inte känner till att skolan tagit hand om.

Vuxnas roll och ansvar under raster blir ett viktigt förebyggande arbetet under läsåret.

I uppföljande samtal och möten med föräldraföreningen och under föräldramöten har frågan om sociala medier och **utsatthet på nätet** tagits upp av föräldrar som en angelägen fråga för elevernas trygghet och hälsa. Enkätsvaren från kommunen eller skolinspektionen tar inte upp dessa frågor med eleverna. I en genomgång av kränkingsärenden framgår att skolan hanterat endast ett fåtal ärenden under föregående år som handlat om kränkning på nätet. Vi tror att mörkerantalet är högre och flera lärare arbetar i klasserna kring dessa frågor. Vi kommer under läsåret fördjupa skolans förebyggande arbete kring sociala medier och utsatthet på nätet.

En stor del av nätets aktiviteter handlar om språkbruket som används av unga. Över hälften av skolans kränkingsanmälningar handlar om **kränkande språkbruk** på skoltid och vi kommer därför fortsätta det förebyggande arbetet kring detta ämne.

Mål och insatser

Vuxnas roll och ansvar under raster

Mål:

- Rasterna ska upplevas som trygga och inspirerande pauser i gemenskap med klass- och skolkamrater
- Verksamhet under raster ska vara anpassad till olika åldrar och olika behov
- Alla elever ska känna att de vid behov har en vuxen i närheten att vända sig till under rasterna

Insatser:

- Rastscheman ska göras för respektive stadie utifrån följande riktlinjer

- Schemaläggning av samma personal samma tider i så stor utsträckning som möjligt för att säkerställa kontinuitet
- Rastscheman sätts upp i alla klassrum för att elever ska veta vem som ansvarar
- Eventuella vikariesituationer informeras till klasserna under morgonsamling
- Rastvärdar bär rastvästar

Ansvarig: Rektor / trygghetsgrupp

Uppföljning i september, utvärdering i maj

- Arbetsbeskrivning upprättas för rastvärdar med handlingsplan för
 - Ansvar för aktiviteter
 - Akuta konflikter/bråk i grupp
 - Uppmärksamma enskilda elevers behov
 - Vilka regler som gäller på skolgården/i kaféet
 - Ansvar för anmälan/dokumentation av tillbud/kränkningar

Ansvarig: Rektor / trygghetsgrupp

Uppföljning i september, utvärdering i maj

- Brevlådor och mailadress till trygghetsgrupp
 - elever ansvarar för att delge och berätta om otrygga situationer eller då vuxna inte hjälpt till i en situation under raster
 - Dela länk till DRAFTITs anmälningsformulär till föräldrar och alla elever från åk 4

Ansvarig: Rektor / trygghetsgrupp

Uppföljning i september, utvärdering i maj

- Uppdatering av mentoransvaret med information till elever om
 - när och hur är mentor har planerad tid för tillgänglighet
 - när och hur är mentor tillgänglig för akuta situationer
 - handlingsplan när mentor inte är tillgänglig på skoltid

Ansvarig: Arbetslag högstadiet

Uppföljning i september, utvärdering i maj

Utsatthet på nätet

Mål:

- Skolan har en handlingsplan för kompetensutveckling hos lärare, föräldrar och elever för kränkningar och brott på nätet

Syfte:

- Förebygga elevers utsatthet och hälsa på nätet

Insatser:

- Alla klasser arbetar i ämnet samhällskunskap och på temadagar om
 - elevernas vanor på nätet
 - säkerhet och källkritik på nätet

- normer och etik på nätet
- brott på nätet
- hur nätanvändning påverkar hälsan

Ansvarig: Lärarlagen

Uppföljning och utvärdering i december

- Utbildning för föräldrar
 - I samverkan med föräldraföreningen inbjuds föreläsare irl eller digitalt för tips och forskning om hur vi kan stötta unga till hållbara digitala vanor.

Ansvarig: Rektor / föräldraföreningen

Uppföljning och utvärdering i december

Kränkande språkbruk

Mål:

- Medvetandegöra kränkande språkbruk.
- Elever ska hitta andra sätt och vägar att uttrycka sig.
- Alla vuxna på skolan ska reagera på språkbruk som kan uppfattas som kränkande.

Insatser:

- Vi fortsätter satsningen på utbildningen ALLA RÄTT som förlaget OLIKA har utarbetat tillsammans med Skolverket. Utbildningen genomför ett tema med fokus på samtycke, kränkningar och språkbruk för anställda och elever under skolåret.

Ansvarig: Rektor och medarbetare

Uppföljning och utvärdering: Uppföljning i oktober och utvärdering i maj.

Riktlinjer och rutiner för att upptäcka och förhindra diskriminering, trakasserier, sexuella trakasserier eller kränkande behandling

För att säkerställa att vi i tidigt skede upptäcker förekomst av diskriminering och kränkande behandling arbetar Josefinaskolan med följande rutiner i vardagen:

- Uppmärksamma kännetecknen. Personal och vårdnadshavare/föräldrar är uppmärksamma på kännetecknen som kan tyda på att en elev är utsatt för trakasserier eller kränkande behandling.
- Gemensam uppfattning i personalgruppen. För att tydliggöra och förstärka samsynen kring

diskriminering och kränkande behandling genomför vi i år ett tema som involverar samtliga medarbetare och elever.

- Konsekvensanalys av olika beslut utifrån ett likabehandlingsperspektiv. T.ex. Vems villkor styr vad vi har beslutat om? För vem är det bra? Vad menar vi med "vem" och vilka är "vi"?
- Rutiner för samverkan mellan EHT-resurser och lärare.
- Tillitsfulla relationer. Relationen mellan lärare och elev är viktig för att upptäcka förekomst av diskriminering och kränkande behandling.
- Regelbundna undersökningar som kartlägger risk för både kränkande behandling och diskriminering.
- Avslutningsintervju med elever i klass 9, med fokus på miljön inne och ute.
- Rastvaktsschema och pedagogiska luncher för personalen.
- Vid höstterminsstart förankras planen och vägar att anmäla diskriminering och kränkande behandling tydliggörs för elever och vårdnadshavare.
- Handlingsplan vid förekomst av kränkande behandling och/eller trakasserier.

Åtgärdande arbete

Alla barn och elever har rätt att uttrycka sin åsikt - men om denna åsikt kränker någon annans integritet måste skolan ingripa. Den enes rätt till frihet sträcker sig bara så långt som den andres rätt till integritet. Så snart skolan får kännedom om att en elev anser sig kan vara utsatt för trakasserier eller kränkande behandling av en annan elev/elever eller vuxen på skolan inträder utrednings- och åtgärdsskyldighet. Den skyldigheten gäller även om eleven eller vårdnadshavaren/föräldrarna inte vill att det ska göras en utredning.

I det åtgärdande arbete följer Josefinaskolan en tydlig handlingsplan. Handlingsplanen i sin helhet kan läsas nedan. En utredning har för avsikt att först utreda om en kränkning eller diskriminering förekommit och sedan, i de fall detta har konstaterats, se till att det upphör och inte sker igen.

Handlingsplan vid förekomst av kränkande behandling och/eller trakasserier

Kränkande behandling innebär att ett barn eller elevs värdighet kränks. Har kränkningen samband med någon av diskrimineringsgrunderna kallas det trakasserier.

Steg 1

- Den som ser eller hör något som den uppfattar som en kränkning skall omedelbart berätta detta för en vuxen.
- Enligt skollagen (2010:800) är lärare eller annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller kränkande behandling skyldiga att anmäla detta till rektor. Anmälan görs av den personal som fått kännedom om situationen. Anmälan sker digitalt.
- Anmälan kan också göras av elev eller elevens vårdnadshavare. Detta kan ske både muntligt, via mail eller digitalt via länk på Infomentor.

- Rektor är i sin tur skyldig att föra informationen vidare till huvudmannen.

Steg 2

- Rektor ansvarar för att utredning påbörjas omgående och delegerar normalt uppdraget att göra utredningen till klasslärare/mentor eller representant ur trygghetsgruppen. I de fall det handlar om en anmälan som är riktad mot personal håller rektor i utredningen.
- Utredaren kontaktar berörda elevers vårdnadshavare.
- Utredning innebär att utredaren för dokumenterade individuella samtal med berörda elever och vid behov med deras vårdnadshavare. I vissa fall kan händelsen kartläggas med bara några frågor. I mer komplicerade fall av kränkningar kan utredningsskyldigheten bli mer långtgående och omfatta fler elever och personal.
- Utredaren gör en dokumenterad analys av vilka åtgärder som behöver vidtas med uppföljningsdatum.
- Utredaren och berörda parter stämmer av vid uppföljningen och dokumenterar resultat av åtgärderna. Vid behov görs detta upprepade gånger.
- I det fall en vårdnadshavare motsätter sig att skolan samtalar med deras barn så genomför skolan utredning och planerar åtgärder utifrån det underlag som kan sammanställas vid samtal med andra berörda elever och/eller berörd personal. I vissa fall gör detta att kränkning inte kan fastställas och ärendet läggs således ner. Observera att detta endast gäller när barnet/ungdomen i fråga är den som i ärendet blivit utsatt för kränkning. Om eleven är den som blivit anmäld för att ha kränkt en annan elev har skolan skyldighet att höra barnet/ungdomen även om vårdnadshavare inte önskar detta.

Steg 3

- Utredaren återrapporterar till rektor vad uppföljningen visade.
- Om berörda parter är överens om att ärendet kan avslutas, återrapporterar rektor detta till huvudmannen.
- Om uppföljningen visar att ytterligare insatser behövs, dokumenterar utredaren detta och rektor ger utredaren eller annan representant från elevhälsoteamet uppdraget att genomföra åtgärder till dess att ärendet kan avslutas och återrapporteras till huvudmannen.

Åtgärder för att förhindra att kränkningar och trakasserier upprepas

Akuta och långsiktiga lösningar

När åtgärder planeras för att förhindra att en kränkning eller diskriminering upprepas så tas särskild hänsyn till situationen i varje enskilt fall. Åtgärderna bör riktas till både den eller de elever som utövat trakasserier eller kränkningar och den elev som utsatts. För eleverna är det av största vikt att de känner sig trygga och mår bra i skolan. Eleverna är en del av en helhet i klassen och i skolan, och våra åtgärder och långsiktiga planer behöver därför fokusera på att den helheten ska ha fortsatt goda förutsättningar att samverka och utvecklas tillsammans. I det akuta läget kan en elev naturligtvis ha behov av att få komma ifrån situationen och ta fysiskt avstånd, vilket måste respekteras. Men i det fortsatta arbetet försöker vi alltid hitta lösningar som också innebär att elever kan mötas och vid behov hjälpas hitta nya vägar i det sociala samspelet. Det är sättet för

oss på Josefinaskolan att säkerställa att elever får en sammanhållen trygg skoldag.

Mot den bakgrunden handlar många åtgärder om samtal. Det är genom samtal vi hittar lösningar som fungerar långsiktigt och där vi kommer framåt. Samtal kan se ut på olika sätt. Ibland får ett par eller en grupp elever träffa till exempel klasslärare eller representant ur trygghetsgruppen en gång i veckan (eller oftare om det behövs) för att prata om hur de kan hitta vägar framåt. Det kan handla om hur man kan uttrycka önskemål utan att såra någon annan eller om hur man tar sig in i en lek på ett sätt kamraterna förstår. Ibland visar en utredning att en kränkning är en del av ett större mönster och då kan värdegrundsarbete i till exempel en hel klass vara en åtgärd som gynnar situationen. Där kan man komma åt att förändra strukturer och förhållanden på gruppnivå. Ibland finns behov av extra tillsyn på raster under en period och ibland kan återkommande samtal tillsammans med vårdnadshavare och elev vara gynnande.

- samtala med barn, elever och eventuellt vårdnadshavare
- samtala med den i personalen som har utsatt barnet eller eleven för kränkande behandling
- hålla ökad uppsikt, särskilt på platser och tidpunkter som har visat sig vara riskfyllda
- tilldela en assistent eller en resursperson för den eller de som kränker
- se över gruppindelningar och schemaläggning
- göra insatser med hjälp av kurator och psykolog
- genomföra disciplinära åtgärder enligt skollagen respektive de arbetsrättsliga reglerna.

Ibland är en kränkning av allvarigare art. Ärendet övertas då av skolans elevhälsoteam och fortsatta insatser planeras.

Förankring

Elever måste känna till sina rättigheter och skyldigheter för att förstå vikten av att inte utsätta andra och av att alla reagerar om kränkande behandling eller sexuella trakasserier förekommer. För att göra planen och likabehandlingsarbetet känt för alla medarbetare, elever och vårdnadshavare har Josefinaskolan en kommunikationsplan:

- Vid starten av ett nytt läsår presenteras den nya planen för alla medarbetare.
- I början av höstterminen går klasslärare/mentorerna igenom den nya planen med eleverna.
- Planen läggs ut på Infomator för alla vårdnadshavare att läsa.
- Tolk organiseras vid behov.
- På höstterminens första föräldramöte presenteras planen och tid ges för diskussion, åsikter och frågor runt planen.

Uppföljning och utvärdering

Likabehandlingsarbetet är inte slut i och med att planens giltighetstid är över eller för att en viss åtgärd eller insats är genomförd. Arbetet fortsätter med en ny analys av nuläget och med nya

målsättningar, nya åtgärder och insatser och ny plan. Förändringsarbete tar tid.

Varje insats och åtgärd i planen har en på förhand uttänkt plan för uppföljning och utvärdering. Det ligger sedan till grund för det fortsatta arbetet kommande år.

Planen och det systematiska likabehandlingsarbetet följs också upp regelbundet i klasserna på klassråd och på mentorstid. Inför arbetet med kommande plan sammanställs uppföljning och utvärdering av de olika insatserna.

Vårdnadshavare uppmuntras att komma med synpunkter och förslag.

Bilaga 1 Begrepp

Diskriminering

En kränkning eller sämre behandling av en person där agerandet har samband med någon av diskrimineringsgrunderna. Diskrimineringslagen innehåller sammanlagt sju diskrimineringsgrunder, det vill säga skyddande skiljegrunder. Diskriminering handlar om att berövas rätten att vara sig själv. Det handlar om den individuella upplevelsen att ha fått sin värdighet kränkt utifrån någon av de sju skiljegrunderna.

En vanlig missuppfattning är att barn inte kan diskriminera. Missuppfattningen bygger på argumentet att det måste finnas ett maktförhållande för att diskriminering ska kunna sägas äga rum. Det stämmer när det gäller direkt och indirekt diskriminering, dock krävs inget maktförhållande när det gäller trakasserier. Det gör att även barn kan diskriminera eftersom barn kan trakassera.

När vi pratar om diskriminering skiljer diskrimineringslagen på sex olika diskrimineringsformer.

Direkt diskriminering

När du behandlar någon sämre än någon annan i jämförbar situation och missgynnandet har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna kallas det direkt diskriminering.

Ett exempel är en studentavslutning där samtliga elever, utom särskoleeleverna, personligen ropas upp på scenen för att motta utmärkelser. Särskoleeleverna ropas enbart upp på scenen som grupp, inte individuellt.

Enkelt uttryck är detta att *behandla lika olika*.

Indirekt diskriminering

Indirekt diskriminering sker när en skola tillämpar en bestämmelse eller ett förfaringsätt som verkar vara neutralt, men som i praktiken missgynnar en elev på ett sätt som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Exempel på händelse är om alla elever serveras samma mat, kan skolan indirekt diskriminera de elever som av religiösa skäl eller på grund av en allergi behöver annan mat.

Enkelt uttryckt är detta att *behandla olika lika*.

Trakasserier

Trakasserier definieras i diskrimineringslagen som ett uppträdande som kränker en elevs värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna (jämför kränkande behandling nedan).

Det räcker med en enskild handling som kränker en persons värdighet utifrån en eller flera av de sju diskrimineringsgrunderna för att uppträdandet ska klassas som trakasserier. Det kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar av till

exempel "kvinnliga", "homosexuella" eller "bosniska" egenskaper. Det kan också handla om att någon blir kallad "blatte", "mongo", "fjolla", "hora", eller liknande. Det gemensamma för trakasserier är att de gör att en elev eller student känner sig förolämpad, hotad, kränkt eller illa behandlad.

Instruktioner att diskriminera

Order eller instruktioner att diskriminera någon genom trakasserier eller direkt/indirekt diskriminering och som lämnas åt någon som står i lydnads- eller beroendeförhållande till den som lämnar instruktionen.

Ett exempel kan vara om en huvudman uppmanar personalen på en skola att inte servera kost till eleverna enligt de behov utifrån religion som finns.

Bristande tillgänglighet

Bristande tillgänglighet är när en person missgynnas genom att en verksamhet inte vidtar skäligen tillgänglighetsåtgärder för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning.

Exempel på åtgärder som kan krävas kan vara att ta bort trösklar, att läsa upp menyn i matsalen eller att erbjuda de hjälpmedel som behövs för att en elev ska kunna delta i undervisningen.

Sexuella trakasserier

Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier. Det kan handla om beröringar, tafsningar, skämt, förslag, blickar eller bilder som är sexuellt anspelande. Det kan också handla om ord och sexuell jargong. Det är personen som är utsatt som avgör vad som är kränkande.

Kränkande behandling

Kränkande behandling definieras i skollagen som ett uppträdande som kränker en elevs värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund.

Gemensamt för trakasserier och kränkande behandling är att det handlar om ett uppträdande som kränker en elevs värdighet. Några exempel är behandling som kan vara slag, öknamn, utfrysning och kränkande bilder, filmning och "livesändning" eller meddelande på sociala medier.

Både skolpersonal och elever kan agera på ett sätt som kan upplevas som trakasserier eller kränkande behandling.

Exempel på händelser som kan vara det som i lagen benämns kränkande behandling

- Carl blir ofta kontaktad via ett socialt forum av elever på skolan. Där kallar de honom "pucko" och "tjockis". De har också lagt ut bilder av Carl. Bilderna har tagits i duschen efter

- gymnastiken.
- Lisa är stökig i klassrummet och vill inte lugna ner sig trots lärarens tillsägelse. Ett gräl som uppstår emellan dem slutar med att läraren ger Lisa en örfil.
 - Oliver har slutat fråga om han får vara med och leka på rasterna. Han är hellre ensam än att behöva höra de andra säga att han inte får vara med. Skolans personal tror att Oliver är ensam för att han tycker om det. "Han är en ensamvarg", säger klassläraren. Oliver orkar inte förklara hur det egentligen ligger till.

Repressalier

Personalen får inte utsätta en elev för straff eller annan form av negativ behandling på grund av att eleven eller vårdnadshavaren har anmält skolan för diskriminering eller påtalat förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling. Det gäller även när en elev, exempelvis som vittne, medverkar i en utredning som rör diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.

Bilaga 2 Diskrimineringsgrunder

Diskrimineringsgrunderna

Kön

Med kön avses enligt diskrimineringslagen det biologiska kön i forma av kvinna/flicka eller man/polje som registrerats för en person vid födseln eller som senare fastställts.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering och trakasserier:

- Maria vill göra sin praktik på en målarfirma, men studie- och yrkesvägledaren avråder henne med argumentet "Det är för hårt arbete för en tjej".
- Pedro blir retad av kompisarna på fritidshemmet för att han är den ende killen som valt att gå med i dansgruppen.
- Eleverna är ute på rast. Johan ska snart fylla år och berättar för rastvakten Fredrik att han vill ha en likadan röd mössa som Salima. Han tycker att den är väldigt fin med små glitterhjärtan på. Fredrik säger skrottande "Då kanske vi ska kalla dig för Johanna, så att de andra inte tror att du är Salima". Han berättar detta för fler av barnen och alla skrattar åt Johan.

Könsöverskridande identitet eller uttryck

Könsöverskridande identitet eller uttryck handlar om människor som tidvis eller alltid bryter mot samhällets normer och föreställningar om hur kvinnor och män förväntas se ut och vara. Det kan handla om att vilja definiera sig utanför de traditionella könsidentiteterna eller att genom sin klädsel eller på annat sätt ge uttryck för att tillhöra ett annat kön än det biologiska. Diskrimineringsombudsmannen har valt att använda sig av begreppen könsidentitet eller könsuttryck eftersom lagens begrepp könsöverskridande identitet eller uttryck signalerar att det som skyddas är en avvikelse från "det normala". Diskrimineringsgrunden ska inte förväxlas med grunden sexuell läggning. Transpersoner kan vara såväl homo-, bi- som heterosexuella. Observera att transexuella personer som avser att genomgå en könskorrigering omfattas av diskrimineringsgrunden kön.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Jorge blir förlöjligad och hånad av en grupp killar i skolan eftersom han sminkar sig med mascara och läppglans. [trakasserier]
- Kim, som identifierar sig som intergender, söker upp skolkuratoren på sitt gymnasium för att tala om problem i familjen. Skolkuratoren ifrågasätter Kims könsidentitet och istället för att få prata om sina problem hemma, måste Kim förklara och försvara vad intergender betyder och innebär. [diskriminering]
- Sedan flera månader markerar Pelle, 7 år, tydligt att hon helst vill vara flicka och kallas hon eller henne. En dag är Pelle ledsen när pappa kommer för att hämta henne. Hon berättar att hon inte fick följa med till biblioteket eftersom hon vägrade att ta på sig ett par byxor. Pappa frågar personalen varför Pelle skulle byta från kjol till byxor för att följa med och får svaret "Det får vara någon mätta med de här fånerierna". Pappa blir också uppmanad att i fortsättningen klä Pelle ordentligt eftersom några barn har börjat reta henne för att hon bär

klänning. [diskriminering och trakasserier]

Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande. Alla människor har en etnisk tillhörighet. En person som är född i Sverige kan vara rom, same, svensk, kurd eller något annat. En och samma person kan också ha flera etniska tillhörigheter.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- En skola med många elever med annan etnisk tillhörighet än svensk ger förtur åt etniskt svenska barn vid antagning av nya elever för att inte få en alltför segregerad elevgrupp. [diskriminering]
- Thomas, som är svart, får många kommentarer från de andra eleverna om sitt hår och sin hudfärg. Många vill ta och känna på honom. Klassföreståndaren avfärdar honom med att "Ja, men du vet ju att du är annorlunda. Det är klart att de andra är nyfikna på dig. De menar ju inget illa". [trakasserier]
- Maria är bäst i klassen på svenska. Hon är aktiv på lektionerna och har alla rätt på proven. Läraren vill inte ge Maria A, då svenska inte är hennes modersmål. [diskriminering]

Religion eller annan trosuppfattning

Diskrimineringslagen definierar inte religion eller annan trosuppfattning.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Vincent, vars familj är med i Pingstkyrkan, blir ofta retad för det av några klasskamrater. De säger det på skämt, men han tycker inte att det är roligt. [trakasserier]
- Läraren nekar Leila att bära huvudduk på SFI-undervisningen med motiveringen "Huvudduk är ett tecken på kvinnoförtryck". Det innebär att Leila utestängs från sin utbildning. [diskriminering]
- Rebecka är judinna. En dag har någon ristat ett hakkors på hennes skåp. [trakasserier]

Funktionsnedsättning

Med funktionshinder menas i diskrimineringslagen varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå. DO använder sig av Handisams beteckning funktionsnedsättning – och inte funktionshinder eftersom hindren finns i samhället och inte hos personen.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- På skolavslutningen ropade skolans rektor upp alla elever individuellt och tackade av var och en förutom särskoleklassen, som hon ropade upp som grupp. [diskriminering]
- Elenas pappa har en CP-skada. Hon blir arg och ledsen när andra elever i skolan ropar "Din pappa är jävla CP." [trakasserier]
- Patrik, som har ADHD, blir utkörd från klassrummet för att han inte kan sitta still. Han lämnar hela tiden sin plats. En dag klarar lärarvikarien inte av situationen utan skickar hem Patrik med orden "ADHD-barn borde inte få gå på högstadiet!" [diskriminering och trakasserier]

Sexuell läggning

Med sexuell läggning avses enligt diskrimineringslagen homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier som har samband med sexuell läggning:

- Några elever i skolan brukar vara elaka mot Johanna på många olika sätt. Oftast kallar de henne "äckliga lebb". [trakasserier]
- Det har gått bra i skolan för James tills hans två pappor kom på besök. Efter det har han svårt att få vara med i grupparbeten och ibland tvingas han jobba ensam. [trakasserier]
- James vill inte vända sig till sin lärare eftersom läraren ser att de andra fryser ut honom, men inte gör något. [trakasserier]

Ålder

Med ålder avses enligt diskrimineringslagen uppnådd levnadslängd. Skyddet mot åldersdiskriminering omfattar alla, unga som gamla. Åldersnormen kan se olika ut i olika sammanhang men generellt drabbas yngre och äldre av diskriminering på grund av ålder. Skyddet gäller alltså även i skolan. Det är dock tillåtet att särbehandla på grund av ålder, till exempel om särbehandlingen är en tillämpning av skollagen.

Exempel på händelser som kan vara trakasserier:

- Malte är ett år yngre än sina klasskamrater och blir ofta retad på grund av detta. [trakasserier]
- Agnes pappa är mycket äldre än de andra papporna i hennes klass. Hon blir sårad när de andra klasskamraterna skämtar om det. Hon har sagt ifrån att hon blir ledsen, men de fortsätter i alla fall. [trakasserier]

Bilaga 3 Skollagen (2010:800)

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

Ändamål och tillämpningsområde

1 § Detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

Bestämmelserna tillämpas på utbildning och annan verksamhet enligt denna lag.

Diskriminering

2 § Bestämmelser om förbud m.m. mot diskriminering i samband med verksamhet enligt denna lag finns i diskrimineringslagen (2008:567).

Definitioner

3 § I detta kapitel avses med

- elev: utöver vad som anges i 1 kap. 3 § den som söker annan utbildning än förskola enligt denna lag,

- barn: den som deltar i eller söker plats i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap.,

- personal: anställda och uppdragstagare i verksamhet enligt denna lag, och

- kränkande behandling: ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Tvingande bestämmelser

4 § Avtalsvillkor som inskränker rättigheter eller skyldigheter enligt detta kapitel är utan verkan.

Ansvar för personalen

5 § Huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Aktiva åtgärder

Målinriktat arbete

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§.

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

7 § Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Plan mot kränkande behandling

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Förbud mot kränkande behandling

9 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för kränkande behandling.

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

10 § En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Första stycket första och andra meningarna ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

För verksamhet som avses i 25 kap. och för fritidshem som inte är integrerade med en skolenhet

eller förskoleenhet gäller första och andra styckena för den personal som huvudmannen utser. *Lag (2018:1303)*.

Förbud mot repressalier

11 § Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn eller en elev för repressalier på grund av att barnet eller eleven medverkat i en utredning enligt detta kapitel eller anmält eller påtalat att någon handlat i strid med bestämmelserna i kapitlet.

Skadestånd

12 § Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt 7, 8, 9, 10 eller 11 § ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet. Skadestånd för kränkning i andra fall än vid repressalier lämnas dock inte, om kränkningen är ringa.

Om det finns särskilda skäl, kan skadeståndet för kränkning sättas ned eller helt falla bort.

Rättegången

13 § Mål om skadestånd enligt detta kapitel ska handläggas enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tvistemål när förlikning om saken är tillåten.

I sådana mål kan det dock förordnas att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, om den part som har förlorat målet hade skälig anledning att få tvisten prövad.

Bevisbörda

14 § Om ett barn eller en elev som anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling enligt 9 § eller repressalier enligt 11 §, visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit utsatt för sådan behandling, är det huvudmannen för verksamheten som ska visa att kränkande behandling eller repressalier inte har förekommit.

Rätt att föra talan

15 § I en tvist om skadestånd enligt detta kapitel får Statens skolinspektion som part föra talan för ett barn eller en elev som medger det. När Skolinspektionen för sådan talan får myndigheten i samma rättegång också föra annan talan för barnet eller eleven om han eller hon medger det. För barn under 16 år krävs vårdnadshavares medgivande.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om part ska gälla även den för vilken Skolinspektionen för talan enligt detta kapitel när det gäller jävsförhållande, pågående rättegång, personlig inställelse samt förhör under sanningsförsäkran och andra frågor som rör bevisningen.

När ett barn eller en elev för talan enligt detta kapitel får Skolinspektionen inte väcka talan för barnet eller eleven om samma sak.

16 § Rättens avgörande i ett mål där Statens skolinspektion för talan för ett barn eller en elev får överklagas av barnet eller eleven, om det får överklagas av myndigheten.

När rättens avgörande i ett mål som avses i första stycket har vunnit laga kraft, får saken inte prövas på nytt på talan av vare sig barnet eller eleven eller Skolinspektionen.

Bilaga 4 Diskrimineringslagen (2008:567)

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål

1 § Denna lag har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Lag (2014:958).

2 kap. Förbud mot diskriminering och repressalier

Utbildning

Diskrimineringsförbud

5 § Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget. Lag (2014:958).

6 § Förbudet i 5 § hindrar inte

1. åtgärder som är ett led i strävanden att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid tillträde till annan utbildning än sådan som avses i skollagen (2010:800),
2. tillämpning av bestämmelser som tar hänsyn till ålder i fråga om utbildning i förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan eller fritidshemmet, eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen, eller
3. särbehandling på grund av ålder, om den har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Förbudet hindrar inte heller att en folkhögskola eller ett studieförbund vidtar åtgärder som är ett led i strävanden att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Lag(2010:861).

Skyldighet att utreda och vidta åtgärder mot trakasserier

7 § Om en utbildningsanordnare får kännedom om att ett barn eller en elev, student eller studerande som deltar i eller söker till utbildningsanordnarens verksamhet anser sig i samband med

verksamheten ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier, är utbildningsanordnaren skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

16 § Om en myndighet eller en organisation som omfattas av förbudet i 15 § får kännedom om att en person som söker till eller deltar i utbildning eller annan verksamhet som anges i bestämmelsen anser sig i samband därmed ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier, är myndigheten eller organisationen skyldig att utreda omständigheterna kring de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden.

Första stycket gäller dock inte trakasserier som har samband med ålder. Lag (2010:464).

3 kap. Aktiva åtgärder

Utbildning

Utbildningsanordnare

15 § Med utbildningsanordnare avses i detta kapitel den som bedriver

1. utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (2010:800),
2. utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), eller
3. utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Lag (2016:828).

Utbildningsanordnarens arbete med aktiva åtgärder

16 § Utbildningsanordnaren ska inom ramen för sin verksamhet bedriva ett arbete med aktiva åtgärder på det sätt som anges i 2 och 3 §§. Lag (2016:828).

17 § Arbetet med aktiva åtgärder hos en utbildningsanordnare som avses i 15 § 2 och 3 ska omfatta

1. antagnings- och rekryteringsförfarande,
2. undervisningsformer och organisering av utbildningen,

3. examinationer och bedömningar av studenternas prestationer,
4. studiemiljö, och
5. möjligheter att förena studier med föräldraskap. Lag (2016:828).

18 § Utbildningsanordnaren ska ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier.

Utbildningsanordnaren ska följa upp och utvärdera de riktlinjer och rutiner som finns enligt första stycket. Lag (2016:828).

Samverkan

19 § I arbetet med aktiva åtgärder ska utbildningsanordnaren samverka med dem som deltar i sådan utbildning som avses i 15 § och med anställda i verksamheten. Lag (2016:828).

Dokumentation

20 § Utbildningsanordnaren ska varje år skriftligen dokumentera arbetet med aktiva åtgärder enligt 16 och 18 §§. För en sådan utbildningsanordnare som avses i 15 § 2 och 3 avser dokumentationsskyldigheten de områden som anges i 17 §.

Dokumentationen ska innehålla

1. en redogörelse för alla delar av arbetet som det beskrivs i 2 och 3 §§,
2. en redogörelse för de åtgärder som vidtas och planeras enligt 18 §, och
3. en redogörelse för hur samverkansskyldigheten enligt 19 § fullgörs. Lag (2016:828).

Bilaga 5 Anmälan till socialtjänst

- Om en elev/barn far illa och någon i personalen får kännedom om detta eller bara anar att det förhåller sig så inträder en skyldighet att anmäla detta till Socialtjänsten. (14 kap 1§ Socialtjänstlagen, SoL).
- Utgångspunkten är att rektor gör anmälan som representant för skolan. Om det inte sker är det den anställda som uppmärksammat problemet själv skyldig att göra anmälan.
- All personal vid skolan är skyldig att lämna socialnämnden uppgifter som kan vara av betydelse för en utredning av ett barns behov av skydd. (14 kap 1§, 4:e st Socialtjänstlag)
- Anmälan görs skriftligt. Av anmälan skall följande framgå:
 - o Lagrum för anmälan: 14 kap 1§ SoL
 - o Elevens/barnets namn och personnummer
 - o Vårdnadshavares namn
 - o Anledning för anmälan och kort redogörelse
 - o Vem som lämnar informationen; namn och befattning.
- Samråd med barn och elevhälsan skall ske om det inte är uppenbart obehövt.
- En anmälan täcker inte in händelser som inträffar senare – Om ytterligare omständigheter framkommer ska en ny anmälan göras.
- Innan anmälan görs bör vårdnadshavaren informeras om att skolan överväger att göra en anmälan. Vid ett överlämnande av sådan information medverkar rektor/förskolechef och representant för barn och elevhälsan.
- Vårdnadshavaren ska **inte** informeras om misstanken gäller att någon av vårdnadshavarna utsätter barnet för misshandel eller andra brottsliga gärningar.

Anmälan till socialtjänsten görs genom denna blankett:

<https://insigt.sigtuna.se/Global/Organisation/IFO/Mallar%20och%20blanketter/Mallar%20och%20blanketter/Anm%c3%a4lan/Anm%c3%a4lan%20enligt%20SoL%20formul%c3%a4r.pdf>

Informationsfilm från socialstyrelsen:

<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/barnochungaisocialtjansten/anmalanarbarnfarilla>

Bilaga 6 Anmälan till arbetsmiljöverket

- Enligt Arbetsmiljöförordningen (Arbetsmiljöförordning 2§) skall rektor utan dröjsmål underrätta Arbetsmiljöverket om olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbete föranlett dödsfall eller svårare personskada eller samtidigt drabbat flera arbetstagare. Detsamma gäller vid tillbud som har inneburit allvarlig fara för liv eller hälsa.

Detta ställer krav på att all personal på förskolan/skolan omedelbart kontakter förskolechef/rektor om de får kännedom om en allvarlig händelse.

- Definitioner på svårare personskada:
 - o Benfrakturer
 - o Öppen eller sluten skada som orsakar blödning
 - o Skada på nerv, muskel eller inre organ
 - o Brännskada eller kylskada
 - o Förlust av kroppsdel
- Definitioner på tillbud
 - o Knivhot
 - o Hot med skjutvapen
 - o Annat hot om våld mot person
 - o Svårare fall av mobbing eller kränkande behandling

Bilaga 7 Anmälan till polisen

- Förskolan/skolan följer principen att alla tillbud av ovanstående slag ska anmälas utan dröjsmål. Om tvekan råder ska Arbetsmiljöverket kontaktas via telefon. Samtalet ska då dokumenteras och av dokumentationen ska det framgå dels när samtalet ägde rum, dels med vem man talat med på Arbetsmiljöverket
- Skyldighet att anmäla brott regleras av 23 kap 6 § Brottsbalken (BrB).
- Skolan ska vara återhållsam med polisanmälningar som gäller barn under 12 år. Justitieombudsmannen (JO) JO har i ett antal fall ställt sig kritisk till när skolor polisanmäler unga elever. I beslut dnr 4418-2006 konstaterar JO att det visserligen inte finns något formellt hinder mot att skolan polisanmäler en yngre elev, men att grundtanken är att ansvaret för att lämpliga åtgärder vidtas mot barn och unga som begår brott i första hand vilar på socialtjänsten och inte på rättsväsendet. För det fall skolan, eventuellt efter samråd med polisen, kan förutse att någon utredning inte kommer att ske menar JO att skolan bör avstå från att göra polisanmälan.
- Skolan ska i samtliga fall som rör brott av elever eller brott mot elever alltid överväga om skolan ska anmäla saken till socialtjänsten. När det gäller brott som misstänks ha begåtts av minderåriga vidarebefordrar polisen ärendet till socialtjänsten. Polisens vidarebefordran ersätter dock aldrig skolans skyldigheter enligt 14 kap 1 § SoL.
- Om ett brott riktar sig mot en elev bör skolan överväga om samtycke ska inhämtas från elev eller vårdnadshavare innan anmälan görs.
- Skolan har skyldighet att lämna ut vissa uppgifter till polis. (Offentlighets- och sekretesslag, 6 kap 5§). Sekretesskyddade uppgifter kan lämnas ut om det är nödvändigt för att polisen skall kunna göra sitt arbete (Offentlighets- och sekretesslag, 10 kap 2§), om uppgiften angår misstanke om vissa brott där f
- Utgångspunkten är att rektor gör anmälan som representant för skolan.

Bilaga 8 Disciplinära åtgärder

Disciplinära åtgärder enligt 5 kap. skollagen

De bestämmelser som finns i skollagen om disciplinära åtgärder gäller för skolor både inom det offentliga skolväsendet och fristående skolor. Åtgärderna ska inte användas för att straffa eleverna utan de är tänkta att användas för att leda till ett ändrat beteende så att arbetssituationen för eleven och de andra på skolan blir bättre.

De disciplinära åtgärder som regleras i skollagen är följande:

- Omhändertagande av föremål
- Utvisning och kvarsittning
- Utredning om varför elever stör
- Skriftlig varning
- Tillfällig omplacering
- Tillfällig omplacering vid annan skolenhet
- Avstängning

Om någon av dessa åtgärder har vidtagits ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden (5 kap. 24 § skollagen). Om åtgärden rör omhändertagande av föremål enligt 5 kap. 22 § gäller denna skyldighet endast om föremålet inte återlämnats efter lektionens slut.